

Framtida efterfrågan och behov av geriatrisk kompetens: Hur säker är kalkylen?

SOCIALSTYRELSEN PUBLICERAR regelbundet ett nationellt planeringsstöd med uppgifter om tillgång och efterfrågan på vissa personalgrupper inom vårdssystemet. Den senaste rapporten från 2016¹ visar att det under tioårsperioden 2005–2014 ökade antalet yrkesverksamma läkare i Sverige med 16 procent från 352 till 410 per 100 000 invånare. Därmed ligger Sverige på 3:e plats av 25 länder i EU/EES-området efter Norge (431) och Litauen (428). Motsvarande siffra för Storbritannien är 277 på 21:a plats. För sjuksköterskor har antalet ökat med 4 procent från 1 072 till 1 113 per 100 000 invånare och även här ligger Sverige på 3:e plats efter Norge (1 667) och Luxemburg (1 193). Som jämförelse har Storbritannien 663. Sverige har således cirka 50 procent fler läkare och 70 procent fler sjuksköterskor per capita än Storbritannien.

I Sverige är geriatrikerna mycket ojämnt fördelade och är främst koncentrerade till städer med lärosäten. År 2012 arbetade mer än hälften av landets geriatriker i Stockholms och Uppsala län.

Framtida behov av läkare och sjuksköterskor

Flertalet landsting och regioner har bedömt att efterfrågan överstiger tillgången för specialiserade läkare inom alla specialiteter. Tabellen visar att efterfrågan är störst inom allmänmedicin, psykiatri samt bild- och funktionsmedicin. Bland ST-läkare föreligger en obalans särskilt inom allmänmedicin och psykiatri, dvs de områden där landstingens efterfrågan redan är som störst. Dessa specialiteter är därför beroende av fortsatt migration av läkare utbildade i andra länder. I samma enkät bedömde samtliga landsting och regioner att efterfrågan på grundutbildade sjuksköterskor och specialistsjuksköterskor (förutom ambulanssjukvård) överstiger tillgången.

	Specialistläkare			ST-läkare		
	Efterfrågan överstiger tillgången	Balans	Tillgången överstiger efterfrågan	Efterfrågan överstiger tillgången	Balans	Tillgången överstiger efterfrågan
Allmänmedicin	19	0	0	12	6	0
Psykiatri	18	1	0	13	6	0
Bild- och funktionsmedicin	18	1	0	7	11	1
Onkologi	15	4	0	6	11	1
Internmedicin	15	4	0	10	8	1
Geriatrisk	13	4	0	10	6	0
Anestesi och intensivvård	12	7	0	6	12	1
Ögon	12	7	0	3	15	1
Obstetrik och gynekologi	11	7	0	5	14	0
Klinisk patologi	11	5	0	8	8	0
Akutsjukvård	11	3	0	5	10	0
Barn och ungdomsmedicin	10	9	0	3	16	0

Framtida behov av geriatriker

I en rapport från Socialstyrelsen 2011 diskuterades det framtida behovet av geriatriker med hänsyn tagen till den demografiska utvecklingen mellan 2011–2030 och att bara 60 procent av yrkesverksamma specialister i geriatrisk yrkesverksamhet år 2011 arbetade inom geriatrisk verksamhet². I ett ”bästa möjliga-scenario” bedömdes andelen geriatriker för åren 2025–2030 till 0,8 per 1000 invånare över 80 år, jämfört med 1,1 för 2011. För att kunna behålla den nuvarande nivån av geriatriker och samtidigt utveckla geriatrisk kompetens och verksamhet bedömde Socialstyrelsen att den nuvarande utbildningstakten på cirka 30 nya geriatriker per år borde ökas med 20-25 ST-tjänster i geriatrisk yrkesverksamhet per år. Socialstyrelsens bedömning har inte uppdaterats sedan 2011, så det är oklart vad som skett sedan 2011.

Frågor

Ovanstående fakta och bedömningar reser frågor med stark koppling till vilken vårdkvalitet som kan erbjudas till äldre personer, idag och i framtiden, t ex följande:

- Har de stora skillnaderna i tillgången på läkare och sjuksköterskor mellan olika europeiska länder någon betydelse för sjukvårdens kvalitet? Är t ex Storbritanniens vårdkvalitet genomsnittligt sämre genom att de har avsevärt lägre antal läkare och sjuksköterskor per capita?
- Hur har de svenska landstingen bedömt ”efterfrågan” eller ”behovet” av olika läkare och sjuksköterskor? Detta ”bedömda behov” är ju till stor del beroende av vårdens ”arbetssätt”, ett område som nästan inte är beforskat (i vart fall inte för äldre personer) och som inte närmare definieras i Socialstyrelsens rapport.

Det vore intressant att diskutera dessa frågeställningar vid t ex ett kommande Geriatriskt forum. <<

1. Socialstyrelsen. Nationella planeringsstödet 2016. Tillgång och efterfrågan på vissa personalgrupper inom hälso- och sjukvård samt tandvård. Rapport 2016. Weblänk: <https://www.socialstyrelsen.se/Lists/Artikelkatalog/Attachments/20072/2016-2-16.pdf>
2. Socialstyrelsen. Ökad kompetens inom geriatrisk och gerontologi – strategiskt viktiga problem och förslag till åtgärder. Rapport 2011. Weblänk: <https://www.socialstyrelsen.se/Lists/Artikelkatalog/Attachments/18282/2011-3-34.pdf>

Gunnar Akner

Professor och docent i geriatrisk läkare
akner.gunnar@gmail.com
www.gunnar-akner.se
www.aknerblog.wordpress.com

